

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Potentia ad vitanda singula vel venialia vel lethalia peccata qua ratione
cohæreat cum impotentia ad vitanda omnia. disp. 20.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

non denegat: secus autem, si ut antecedens supponit, illum denegaret. Posito etiam in eisdem eventibus eodem particulari auxilio loquantur Scripturae factae, atque dicitur homo liber, ad imaginemque Dei factus, ad eusmodi etiā motus suppressendos.

Ad quintū. Ad quintam concedendum est totum, ut ad tertiam dictum est. Illa autem pugnant cum ratione ac lumine naturali, posito, quod in similibus eventibus Deus paratus sit impendere auxilium particulare, ut modo re ipsū paratus est: secus autem facta contraria hypothesis, ut in ea ratione fit.

Ad sextum. Sexta ratio plus difficultatis continet, quam precedentes, libenterque illius solutionem ab aliis audirem. Neque aliter mihi dicendum occurrit, quam inter auxilia Dei particularia, quaedam esse ordinis supernaturalis, quae operationes nostras ad esse supernaturale euehant: alia verò quae non ita euehant, neque in se sunt res supernaturales, sed adiuvant solum infirmitatem nostram ad legem naturalem implendam. Rursus haec tam copiosa & efficacia posse conferri, ut sufficiant ad integram legem naturalem, quae sub lethali peccato obligat, seruandam: vel non adeo copiosa & efficacia quae ad id sunt satis, sed solum ut in quocumque eventu, insurgenteque quacumque difficili passione aut tentatione, in potestate arbitrij humani sit non succumbere, legemque per id temporis implere. Atque haec sola tertij generis conferenda fuisse generi humano in statu naturae lapsae, etiam si per Christum non foret redimendum, ut ipse ad liberè, accommodatèque ad finem naturalem operandum quodammodo illi debita. Concesso autem redemptore, non solum primi & secundi generis auxilia conferri per solum Christum, sed etiam ea quae tertij generis sunt, donari tum per Christum, tum etiam quia humanae naturae sunt quasi debita. Quia ergo absurda omnia, quae sexta ratione inferuntur, supponunt eiusmodi auxilia sine Christo generi humano non fuisse conferenda, sanè vis tota illius rationis cessat.

Ad septimū. Ad septimam negari debet, concedendum id esse. Ad probationem dicendum, tam ingentem esse humanam voluntati innatam infirmitatem, ut licet singulas illas tentationes & occasiones faciles peccati lethalis vitare possit cum solo concursu generali, omnes tamen eas vitare diu non possit sine auxilio particulari.

Ad octauū. Ad octauam negandum est id sequi. Ad probationem similiter est dicendum, adeo debilem & infirmam esse humanam voluntatem, ut esto ad sit habitus fidei, quo sibi quis supernaturali actu persuasus deat aeternos cruciatus coniunctos cum amissione sempiternae felicitatis sibi esse paratos, si in lethale peccatum consentiat, & simul adsit habitus gratiae gratum facientis, nisi tamen superaddatur particulare quotidianum Dei auxilium, licet cum solo generali concursu vitare possit singula lethalia peccata dum faciles tentationes, & occasiones occurrunt, omnia tamen, etiam dum eadem faciles tentationes & occasiones duntaxat occurrunt, vitare diu non possit.

Illud etiam hoc loco dicè, simili modo esse satisfaciendum rationibus, quibus disp. 14. membro 4. communem eorum Scholasticorum sententiam confirmauimus, qui affirmant, attritionem & contritionem quoad solam actus substantiam elici posse cum solo concursu generali Dei. Dicendum namque est, tantam esse innatam humanam voluntati infirmitatem, ut esto quis actum supernaturalem fidei habeat, quo sibi persuasus deat bonitatem & beneficentiam, quibus Deo est deunctus, nec non paratos sibi esse cruciatus a-

Molina in D. Thom.

ternos nisi absolute statuat non peccare deinceps lethaliter (quod tam ad attritionem, quam ad contritionem requiritur) nihilominus sine speciali auxilio Dei id statuere non possit: quod is actus, ut absolutus ac verus sit, non minorem difficultatem contineat, quam superare quacumque non leuem tentationem ac occasionem peccandi. Ad rem redeamus.

Ad nonum.

Ad rationem postremam concessa maiori, ad minorem dicendum est, eam impotentiam esse talem, qualis ibi dicitur, si solum comparatur ad eventus, in quibus leues tentationes, & occasiones transgrediendi praeccepta occurrunt: secus autem si ad eos, in quibus occurrunt graues & difficiles: nam tunc neque in puncto temporis impleri possunt praeccepta sine auxilio Dei particulari, ac proinde eo deficiente, transgressio non esset peccatum, eò quod non esset libera. Ad probationem, quae ex definitione Concilij Tridentini adducitur, non video quid aliud responderi possit, quam, eam vim habere per comparationem ad solas obseruationes mandatorum, quae parum difficultatis continent, quasi iustificatus licet in singulis seruare possit praeccepta cum solo concursu Dei generali, atque adeo si ea non seruaret peccaret lethaliter & amitteret gratiam, in omnibus tamen seruare diu ea non potest, nisi peculiari auxilio Dei ei subueniatur, ac proinde committet verum peccatum lethale, & amitteret gratiam: per comparationem verò ad obseruationes, quae notabilem continent difficultatem, quoniam si particulare auxilium ei ad singulas non impenderetur, in quocumque temporis momento in praeccepti transgressionem consentiret, excusaretur à culpa, nec gratiam amitteret, vti que vim non haberet ea definitio, ut sufficienter probat argumentum. Quare, iuxta hanc opinionem, sola impotentia cum concursu tantum generali, quae est ad diu seruanda praeccepta, quando non continent notabilem difficultatem, est similis ei, quae cum ordinariis auxiliis est in iustis ad diu non peccandum venialiter: non verò ea, quae est ad seruandum praeccepta, quando obseruatio continet notabilem difficultatem: quoniam haec excusat à culpa in quocumque temporis momento. Semper tamen impotentia ad vitanda vera ac formalia peccata lethalia, quae à culpa ratione non excusantur, est per similes ei, quae est in iustis ad vitanda venialia: eò quod, qui verè sine lethaliter, sine venialiter peccat, vitare possit tunc peccatum, alioquin non peccaret.

E DISPVTATIO XX.
Potentia ad vitanda singula vel venialis, vel lethalia peccata, quae ratione cohaereat cum impotentia ad vitanda omnia.

*P*oterit aliquis obicere, nulla ratione cum libertate ad vitandum singula peccata venialia cohaerere, hominem non posse diu perseverare sine peccato veniali: & cum libertate ad vitandum ex viribus naturalibus liberi arbitrij singula lethalia peccata, superandaque singulas qualque tentationes, non conuenire, hominem sine speciali auxilio Dei non posse per longum tempus tentationes omnes superare, & cauere peccata omnia lethalia, ac proinde pugnantia inter se esse, quae praecedentibus disputationibus dicta sunt.

Conficiet verò ita argumentationem. Si homo viribus suis naturalibus non possit diu cum solo concursu generali Dei superare tentationes omnes, & continere se ab omni peccato lethali, plane

Argumentum.

planè concedendum esset, vel dari tantum tempus, in quo toto non posset se continere, & in quocumque minori posset, vel dari tantum, in quo toto se posset continere, & in quocumque maiori non posset. Id quòd facillè demonstrabitur sumpto tempore aliquo magno, vt triginta, aut quadraginta annorum, in quo inter omnes constet, non posse quemquam absque speciali auxilio Dei perseverare sine peccato lethali: petet enim, vel ablata vna hora ab eo tempore, poterit in reliquo perseverare sine peccato lethali, vel non. Si dicas non posse, iterum petet, an ablata insuper alia hora, in reliquo possit, & ita consequenter quousque vel consumatur totum tempus datum, vel deveniendum sit ad tam exiguum tempus, vt ablata ab eo tandem certa aliqua hora in reliquo perseverare possit absque peccato lethali. Tunc verò quæret, an si auferretur ex eo dimidium horæ posset perseverare: & siue respondeas posse, siue respondeas non posse, planè vel diuidendo dimidiam illam horam per partes proportionales, & addendo eas illi tempori, à quo ablata fuit, vel diuidendo per partes proportionales, alteram dimidiam horam, quæ ablata non fuit, successiuèque auferendo partes illas proportionales à tempore, tandem deveniendum erit, vel ad tantum tempus in quo non possit, & in quocumque minori possit: vel ad tantum, in quo possit, & in quocumque maiori non possit, quod erat probandum. Neque satis faceret qui diceret, neminem scire quantum sit tempus, in quo non possit: quoniam ex natura rei aliquod est certum & determinatum tempus, vt demonstrare videtur argumentum, quod quantum sit, Deum minimè later. Fingatur ergo esse tantum, vel tantum, vt vires argumenti innotescant, fiatque manifestum, potentiam ad singula non coherere cum impotentia ad longum tempus ad omnia. Quo dato ita res facillè ostenditur. Si dicas dari tantum tempus, in quo non possit perseverare sine lethali peccato, in quocumque minori possit. Poterit ergo vsque ad postremam millesimam partem vltimi quadrantis, aut vsque ad quamcumque aliam minorem perseverare, quo dato necessarium erit, eum peccare lethali ter actione singulari, quam in illa breuissima particula temporis reliqui elicuerit, ac proinde esse nequit necessitas peccandi lethali ter intra totum aliquod tempus certum, quin necessariò peccandum sit per aliquam singularem actionem. Imò cum contradictionem implicet, quemquam necessariò peccare singulari aliqua actione, eò quòd pugnantia sint, aliquod opus singulare peccatum esse, & non esse in facultate liberi arbitrii illud tunc vitare: sit, vt neque ea actione peccet, ac proinde sit, vt non peccet intra totum illud tempus, in quo dicebas necessariò eum lethali ter peccaturum. Si verò dicas, dari tantum tempus, in quo toto possit non peccare lethali ter, & in quocumque maiore non possit. Actio ergo singularis, quam immediatè post illud tempus eliciet, necessariò erit peccatum, recurritque idem argumentum. Sub actione verò comprehendente etiam omissionem: parum enim refert siue per actionem, siue per omissionem necessariò peccet in puncto temporis certo & determinato, aut in breuissima mora temporis certa & determinata. Idem argumentum fieri potest de peccatis venialibus, quæ diximus, etiam cum auxilio speciali Dei per longum tempus vitari non posse.

*Exemplum,
quo res pro-
posita soler
explicari, ut
omnino pro-
batur.*

Pro solutione propositæ difficultatis animaduertendum est, quamuis homo naturæ lapsæ non possit viribus suis diu perseverare sine lethali peccato, neque item sine veniali, etiam si peculiaribus auxiliis

adiuuetur: eò quòd debilitatem patitur innatam libero arbitrio, eo ipso quòd iustitia originali spoliatum fuit, vt disputatione 3. explicatum est: exemplum tamen, quo doctores explanare consueverunt, quare hæc omnia homo naturæ integræ, non item lapsæ, efficere possit, non esse omni ex parte accommodatum. Dicunt enim, hominem naturæ vitiatæ, collatum cum homine naturæ integræ, non secus se habere ad operandum, ac homo imbecillus, ægerve se habet ad hominem sanum ac robustum: quare quemadmodum ægrotus non potest efficere quicquamque potest sanus, sed aliqua: ita homo naturæ lapsæ non potest per longum tempus seruare omnia mandata, ita vt omnia lethalia peccata euitet, bene tamen potest seruare aliqua, imò etiam singula, quantum satis est, vt in eorum obseruationem singula lethalia peccata possit euitare: neque item potest diu continere se ab omni peccato veniali, licet possit abstinere à singularibus: cum tamen homo naturæ integræ in longissimum quodcumque tempus possit mandata omnia seruare, & ab omni peccato lethali & veniali abstinere.

Exemplum hoc non est omni ex parte accommodatum, sed latissimum est discrimen, maximeque in re proposita attendendum, inter hominem naturæ lapsæ circa obseruationem eorum, quæ homo naturæ integræ seruare poterat, & hominem imbecillum siue ægrotum comparatione eorum, quæ ipse, dum valet, præstare potest. Homo etenim imbecillus, quò diutius operando laborat, eò imbecillior redditur ad operandum, tantòque tempore persistere poterit in operatione, vt tandem omnino viribus deficiat, impotentiæque fiat ad vltius persistendum in operatione: eaque de causa diutius persistere potest in operatione homo sanus & robustus, quam is, qui æger est, ac debilis. At verò homo naturæ lapsæ tantum abest, vt seruando omnia mandata, beneque operando inferior reddatur ad seruandum deinceps mandata & rectè agendum, vt in dies ad id ipsum robustior ac valentior euadat, ratione habituum, qui ex actionibus studiosis oriuntur. Maxime cum obseruatio mandatorum, & in studiosis actionibus perseverantia, neque cessationem ab operationibus, neque cibi, potiusve sumptionem, neque somnum, neque honestas recreationes, animique oblectationes excludat, quibus naturales corporis vires reparantur. Homo ergo naturæ lapsæ non ea ratione cum solo concursu generali Dei non potest longo tempore mandatis obsequi, continerèque se ab omni peccato, quòd obseruatione ipsa euadat imbecillior ad idem deinceps præstandum, progredièque vltius non valeat, aut quòd per mandatorum obseruationem, & ab omni peccato abstinentiam, minuat in eo libertas ad vltius progrediendum, quin potius in dies reddatur valentior, potiorque iure diceremus, libertatem in eo accrescere, quam diminui. Legitima autem ratio, cur id non potest, hæc est: Quia spectata humane nature fragilitate, difficultate, ac molestia, quæ in vitandis tentationibus, frangendis cupiditatibus, atque implendis mandatis cernitur, fieri nequit, quin aliquando in hac, aut illa parte longi temporis, occurrente hac, aut illa occasione, vel difficultate in implendo hoc, aut illo præcepto, sua libertate in implendo hoc, aut illo præcepto, sua libertate, atque sponte succumbat, atque adeo peccet: cum tamen, si vellet, posset tunc non succumbere. Itaque non datur tantum tempus, in quo cum solo concursu Dei generali possit non peccare, & in quocumque maiori non possit: neque

item in quo non possit non peccare, & in quocumque minori possit, vt argumentum supra propositum concludit, praefertim cum nemini id culpa tribui debeat, quod ex eo non possit iam vitare, quod vsque ad illud temporis momentum strenue cum vitis pugnauerit, continueritque se à peccatis, finitumque sit tempus, in quo viribus suis poterat vitare peccatum.

Peccata quae impossibilia te non possunt vitari.

Quando ergo Ecclesia definit, hominem viribus suis naturalibus non posse diu perseverare sine peccato lethali, atque ad eodè quoniam sua sponte, & libertate transgrediatur praecipitum aliquid obligans sub culpa lethali, neque item posse longo tempore perseverare sine peccato veniali, etiam si auxiliis peculiaribus adiuvetur, quod idem affirmant Doctores, non est sermo de impossibilitate mathematica, sed de physica ac morali, quae similitudinem habet cum ea, quae in rebus casui subiectis cerni solet, vt exemplo quibus accommodatissimo statim ostendemus. Ortum verò habet huiusmodi impossibilitas ex difficultate, quod aliquid certo quodam modo contingat, quando facile non est rem eodem modo euenire. Aliquando verò tantum accretit huiusmodi difficultas, quae cernitur in talis rei euentu, vt merito in ea impossibilitas inesse dicatur, maior, vel minor, prout ex circumstantiis maior, vel minor fuerit difficultas. Quando ergo difficultas est tanta, vt arbitrio prudentis res numquam omnino eueniat, appellatur impossibilitas simpliciter: quando verò solum est tanta vt licet difficile admodum sit euenire, euenire nihilominus possit, tamen admodum raro, dicitur etiam impossibilitas, sed non tanta, neque ita simpliciter, ac prior. Id quod à doctrina Aristotelis alienum non est: primo enim de caelo cap. 1. ita ait: *Impossibile (vt scilicet aliquid oriatur) dupliciter dicitur, aut enim quia non verum est dicere, ortum esse posse, aut quia non facile neque cito, neque bene oriri potest.* Hæc ille. Est ergo impossibilitas, de qua loquimur, non alitè, quàm difficultas tanta, quod res aliqua contingat, vt merito arbitrio prudentis, spectatis circumstantiis, euenire non possit iudicetur. Cum igitur spectata fragilitate hominis in statu naturae lapsæ constituti, spectatisque tot occasionibus, tentationibus, difficultatibus, ac molestiis, quas subeat necesse est, vt lethalia omnia peccata euitet, nullumque transgrediatur praecipitum, quod sub lethali culpa obliget, difficile sit eum suis viribus relictum aliquando pro sua libertate non succumbere, violareque aliquid praecipitum, idque eò sit difficilius, quò longius tempus acceptum fuerit, quòve crebriores & difficiliiores occurrerint tentationes, occasiones, ac difficultates superandæ: vtique tam longum constitui potest tempus, vt merito arbitrio prudentis iudicetur, euenire omnino non posse, quin in aliqua illius parte indeterminatè, occurrente hac, vel illa tentatione, aut difficultate, aduersus hoc, aut illud praecipitum, pro sua libertate labatur: cum tamen is ipse, qui tale tempus prudenter constituerit, simul etiam iudicabit, cæteris paribus, non plus difficultatis esse in medio, aut in fine illius temporis, quàm in principio, tam liberumque hominem esse, & tam potentem, vt non peccet, ad quancumque partem dati temporis peruenierit sine peccato, quàm liber, & potens erat in principio. Porro pro qualitate, frequentia, & magnitudine occasionum, ac difficultatum, quae saepius vno tempore, quàm alio, & vni quàm alteri occurrunt, attentisque aliis circumstantiis concurrentibus, constituendum erit arbitrio prudentis tempus, non solum illud, in quo omnino

Molin. in D. Thom.

A fieri non possit, quin aliquis pro sua libertate in lethale aut veniale peccatum incidat, sed etiam illud in quo non, nisi admodum difficilè & rarò, peccatum possit euadere.

Accommodatissimum verò exemplum, ad explanandam eiusmodi impossibilitatem, accipere possumus ex proverbio illo quo Aristoteles secundo de caelo cap. 12. est vsus: *Rectè, inquit, agere multa, aut saepe, difficile est, vt talos Coenises mille proicere impossibile est, sed vnum vel duos facilius est.* Quibus verbis apertè docet, ex repetitione, vel accessione eorum, quorum singula facillè euenire possunt certo quodam modo, oriri maiorem difficultatem, vt simul omnia eodem modo eueniant, tantumque earumdem rerum numerum posse accipi, vt impossibile sit omnia eodem modo euenire. Vt enim in proposito exemplo persistamus, facile est vnus, vel alterius tali iactu reddere signum Veneris, siue Coem, quo numerum septenarium significabant veteres, & sex lucificabant: at quò plures tali proiciuntur simul, aut vnus & idem saepius, eò erit difficilius, omnes simul, aut vnum & eundem toties sub eodem signo cadere: quòd si mille iaciantur simul, aut vnus millies, impossibile omnino erit (vt patet, & experimento comperiri facillè potest) quòd idem semper ab omnibus signum reddatur. Atque hoc est, quod verba illa Aristotelis significant, agere multa rectè, aut saepius idem agere rectè, difficile est, vt proicere talos mille Coenises (quorum singuli, videlicet, sub Coe signo stent, siue mille iaciantur simul, siue vnus & idem millies) impossibile est.

Peccata omnia vitari diu non posse, cum possint singula, accommodatissimo Aristotelis exemplo explicatur.

Quod ergo hoc loco nitimur docere, id ipsum planè Aristoteles suo exemplo loco supra citato intendit docere. Cernens quippe quàm difficile propter partis sententis repugnantiam homines in officio continentur, & in agendo rectam rationem sequantur, docet, non esse difficile cuique exercere singulas operationes iuxta rectæ rationis praescriptum: at eò esse difficilius, quàm rectæ rationi d'uersari, quò per longius tempus agendum sit, pluresque actiones sint accessuræ, tantumque tempus posse constitui, totque actiones in eo fore exercendas, vt impossibile sit rectè agere omnes, non difficile tamen singulas, quod exemplo proposito talorum luce clariùs ostenditur.

Licet autem exemplum illud accommodatum sit, quando multi tali simul iaciantur, quoniam quò plures proiciuntur, eò difficilius erit omnes casu sub eodem signo stare, totque poterunt simul proiici, vt id sit impossibile, cum tamen non possimus constituere certum talorum numerum, quos impossibile sit simul sub eodem signo cadere, quin impossibile etiam sit, minorem numerum proximum eodem modo cadere: accommodatius tamen multò est exemplum, quando idem talus saepius proiicitur. Si enim secludas casum fortuitum, qui in iactu tali hoc, vel illud signum reddentis cernitur, qui tamen in adimpletione vel transgressione praecipitorum non interuenit, si quidem ex electione fiunt, sanè sicut fieri optimè potest, vt item talus semel aut bis proiectus idem omnino signum reddat, quò verò saepius iaciendus est, eò difficilius id continget, quòd si millies proiiciendus sit, aut (ne quis in numero vim faciat) si decies centies millies proiiciendus sit, impossibile omnino sit casu semper idem proiectum reddi, cum tamen non detur certus iactuum numerus, à quo possit reddi, quin etiam à proximo maiori numero reddi possit, imò verò ad quancumque numerum iactuum deueneris, quibus redditum fuit idem signum, tam facile sit iactibus

sequentibus, reddi, ac si numquam antea redditum fuisset, aut forte quodammodo sit facilius propter dexteritatem, quam ludens comparat ex repetito iactu sub eiusmodi signo: ita profecto res accidit in proposito: singulas namque observationes mandatorum potest optinere suis viribus exhibere homo naturae lapsae, quantum satis est, ut peccatum euitet, & quod breuius constitutum fuerit tempus, in quo mandata seruet, eod facilius ea poterit in eo toto seruare, quod verò maius, eod poterit difficilius, tantumque constitui potest, ut fieri nequeat, quin in parte aliqua illius incerta, pro sua fragilitate, sponte ac liberè aliquod transgrediatur: cum tamen ad quamcumque partem illius temporis deuenit sine transgressione mandatorum, aequè liber & potens sit, ut in reliquo tempore nullum transgrediatur, ac si illud esset initium totius temporis dari: imò quodammodo sit potentior propter habitum & dexteritatem, quam ex observatione procedenti vsque ad illud temporis punctum comparauit.

Ex quibus omnibus satis est manifestum, potentiam ad vitanda singula peccata in quocumque temporis momento coherere cum impotentia ad diu omnia vitanda: eiusmodique impotentiam non esse aliud, quam impossibilitatem, non quidem physicam, sed morale, ut res certo quodam modo diu ac sapius eueniat. Quòd sit, ut infirmitas, quae post peccatum in libero arbitrio cernitur, & impossibilitas ex ea consequens ad seruandum diu omnia mandata, abstinendumque ab omni peccato, non tollant, neque impediunt libertatem arbitrij, quominus viribus suis naturalibus singula praecipua implere valeat, quantum satis est ad singula peccata tam lethalia, quam venialia vitanda.

Confirmari possunt haec dicta ex illo Matthaei 18. *Necessè est, ut veniant scandala*: quoniam scilicet posita fragilitate, pronitate ad malum, & multitudine hominum, fieri nequit, ut ex tanta hominum multitudine hi, vel illi scandalum non praebant: *veruntamen vs homini illi per quem scandalum venit*. Ut enim Hieronymus ibidem ait, *Cum necessè sit in isto mundo fieri scandala, vnusquisque vitio suo scandalis patet*. Ecce, cum necessitate in genere, ut eueniant scandala, stat absoluta libertas, ut quisque se contineat ab scandalis, quae alijs praebet.

Ad argumentum in initio propositum responsio.

Ad argumentum ergo in initio propositum negandum est illud sequi, nimirum, vel dandum esse tantum tempus, in quo toto non posset homo se continere à peccato lethali, & in quocumque minori posset, vel dari tantum, in quo toto se posset continere, & in quocumque maiori non posset. Ad probationem verò dicendum est, diminutiones illas, & additiones temporis, quousque deueniatur ad minimum quòd non, aut ad maximum quòd sic, ut vocant, non habere locum, neque quicquam concludere in fortuitis euentibus, qui, quòd semel, aut sapius hoc vel illo modo eueniant, non habent ex rãta, vel tanta virtute causae, ut ea ratione comparatione causae certum ac mathematicè definitum terminum habeant, sed fortuito accidit, ut quandoque eodem modo eueniant in maiori numero, indefinito tamen, quandoque in minori, atque interdum, ut neque semel eo modo res contingat, prout quasi forte quadam, atque fortuna acciderit: quibus nihil obstat, quòd nonnumquam aliquid dexteritatis, atque artis admisceatur, à qua sola non pendet effectus, ut in talorum iactu explicatum est. Quare ut nullus eiusmodi effectus est certus, sed omnes pendunt à fortuna: ita neque est certus aliquis determinatus eorum numerus qui possit euenire, quasi nul-

lus maior euenire possit. Idem cernitur in effectibus, quorum singuli à libero arbitrio pendunt, ita tamen quòd ob suam infirmitatem necessariò, sine certi temporis tamen praefinitione, deficiat, ne omne id in singulari efficiat, quod in singulari potest: quia enim quilibet defectus singularis à libertate arbitrij pendet, non potest esse mathematicè certus & determinatus, quando erit, aut in qua occasione & euentu continget, quoniam tunc continget, quando liberum ipsum arbitrium voluerit liberè succumbere. Sicut ergo de fide est, neminem ad tantum gratiae incrementum peruenire posse in hac vita, quin possit peruenire ad maius, si per suum liberum arbitrium voluerit fortius agere: eod quòd nullus sit, qui tanto semper conatu agat, quin maiorem adhibere possit, si velit, quam diu vitam humanam degitat certissimum est, nullum peruenire posse ad tantam gratiam, quantum habet Christus Dominus, aut sanctissima eius Mater: ita non datur tantum tempus, in quo toto possit quis perseverare sine peccato lethali, aut veniali, quin, si illud totum transierit sine peccato, possit in maiori sine peccato perseverare: eod quòd id eod vnusquisque peccet, quòd in portate ipsius sit non peccare tunc, perseverareque vitiosus sine peccato.

Ex his omnibus constat, neminem in hac vita posse per suum liberum arbitrium efficere collectiue in tota vita totum, quod diuifue in ea potest facere. Sicut neque etiam ipsemet Deus efficere potest collectiue in quocumque temporis puncto totum, quod diuifue in eo potest facere: alioquin efficeret infinita, suamque exhaustiret potentiam, quod cum omnipotentia ipsius manifestè pugnat.

DISPUTATIO XXI.

Quaedam alia Scripturae loca explicantur, & cum arbitrij libertate consentire ostenduntur.

EX dictis hucusque toto hoc articulo facile erit intelligere: merito in Scripturis sanctis hominem, ut à Deo efformetur ac aptetur in vitam aeternam, comparari luto in manu figuli, neque id cum libertate arbitrij ipsius pugnat. Cum enim ostensum sit, hominem solis suis viribus nihil eorum posse, quae ad vitam aeternam spectant, quin potius, si habitualia dona fidei, spei, caritatis, gratiae & gratum facientis, quae à solo Deo habentur, & in quibus iustificationis donum est positum, consequi debeat, praueuiatur, attrahatur, ac supernaturaliter à Deo adiuetur: necesse sit, ut quantum ad ea dona recipienda sit satis, se disponat: cum item ostensum sit, hominem, postquam iustificationis donum fuerit affectus, à quotidiano Dei auxilio pendere, non solum ut in eo crescat, sed etiam ut in eodem perseueret, victorque aduersus tot, ac tam difficiles incurtus huius vitae euadat: laudè licet homo per suum liberum arbitrium suam, quantum in superioribus est explicatum, salutem cooperetur, suumque illi locum relinquat Deus, ut ad quod voluerit porrigat manum, merito tamen, ut ad vitam aeternam aptetur, luto in manu figuli ad Deum relatus comparatur. Non solum quòd Deus praecipua sit causa, ac artifex eam formam pro suo beneplacito supra illius naturam in eum inducens, sed etiam quòd per aeternam praedestinationem ea dona, eaque rerum circumstantias quibusdam ex sua misericordia praeparauerit, atque in tempore re ipsa exhibeat, quibus prauidebat eos per suum liberum arbitrium,